

מאפייני הרוק המתקדם

בשבוע שעבר התוודענו לרוק המתקדם ולדרכי התגבשותו, השבוע נעמוד על מאפייניו המוזיקאליים. כבר ציינו כי מוזיקאי הרוק המתקדם היו בעלי הכשרה קלאסית פורמאלית, וכי הם ביקשו ליצור מוזיקת רוק תוך שימוש בשפה ובכלים של המוזיקה הקלאסית. אין מדובר, חלילה, בעיבוד רוקיסטי של יצירות קלאסיות (אם כי היו מספר להקות שנהגו בדרך בזוויה זו), אלא ביצירת מוסיקת רוק חדשנית, מורכבת, רב שכבתית, ועשירה.

הטבלה הבאה הלקוחה מספרו של אורי ברייטמן 'רוק מתקדם' (פרק 7, הוצאת מפה, 2005) מסכמת את ההבדלים בין הרוק ה'רגיל' לרוק המתקדם ובעיקר הפרוג הסימפוני:

רוק מתקדם	רוק רגיל	
משנתה, בלתי יציב, אסימטרי	אחיד, בד"כ ארבעה רבעים (4/4)	משקל
5 - 60 דקות	2 - 5 דקות	אורך קטע
קלאסי - סוויטה, סונטה, סימפוניה, אופרה; לא קבוע, משתנה, מורכב	בית-פזמון, בית-פזמון	מבנה
גבוהה, ספרותית	יום-יומית, סלנג, עממית	שפה/לשון
היסטוריה, מיתולוגיה, עתיקות	הווה, אקטואליה	ציר הזמן
קונספט, תימה כללית	8-12 שירים נפרדים	אלבום
מורכבת, רב-קולית	פשוטה, חד-קולית	הרמוניה
קלידים	גיטרה	כלי מוביל
אירופה	ארה"ב	מולדת
אמנות, קידמה	בידור, מרד נעורים	מטרה
מוסיקה קלאסית, פולק 'לבן'	בלוז, מוסיקה שחורה	מורשת
לא תמיד (אינסטרומנטלי)	תמיד	זמרים/שירה
מעורפלים, רב-משמעיים	ברורים, חד-משמעיים	מסרים
זניח	חובה	להיטים
קיים לעתים	לא קיים	א-טונאליות
משמעוטי	לא מקובל	וירטואוזיות
המוסיקה קודמת	חשיבות גדולה	ליריקה
הצגה + פיתוח + מסקנה	הצגה בלבד	מוטיבים

מבין שלל מאפיינים אלו, החשובים ביותר הם לדעתי: ההרמוניה, המשקל, המבנה וה'מטרה'. יצירות רוק מתקדם נוטות להשתמש בהרמוניה פוליפוניית או רב-קולית, דהיינו, שילוב בו זמני של מספר מנגינות המקבילות/משלימות/מנוגדות אחת לשניה. בניגוד לרוב השירים המושמעים ברדיו המבוצעים במשקל 4/4 החד גוני והנוח לאוזן, המשקל ביצירות רוק מתקדם הוא לרוב א-סימטרי כמו 7/8 או 13/16, ואף מוזר כמו: 21/16 או 53/32. יתרה מזאת, המשקל ביצירות אלה משתנה כל הזמן, ולעיתים נעשה אף שימוש בפוליריטמיקה – מספר כלי נגינה המנגנים בו זמנית במשקלים שונים. ברור שנדרשת מיומנות ויכולת טכנית גבוהה לנגן יצירות מדויקות ומתוזמנות שכאלה, וכבר ציינו בשבוע שעבר כי האלתור זר לעולמו של הרוק המתקדם, המולחן בקפידה והכתוב מראש. המבנה של יצירות רוק מתקדם משתרע לעיתים על פני אלבום שלם, העוסק בנושא אחד, על בסיס תבנית כמו: מבוא, הצגת הנושא, פיתוחו על ידי ווריאציות וסיכום (כמו ביצירות קלאסיות). המשותף למאפיינים אלו הוא ראיית מוסיקת הרוק כאומנות טהורה העומדת בפני עצמה במנותק ממטרות אחרות כמו מחאה חברתית, מרד נעורים או בידור לשמו.

במהלך השנה נתוודע, מפעם לפעם, לאלבומי רוק מתקדם שונים ולאומנים שיצרו אותם.